

Нотатки з конференції/

Фінансово-кредитна діяльність банків потребує реформування

Financial and lending activities of banks require reformation

25–26 вересня у Харківському інституті банківської справи Університету банківської справи Національного банку України відбулася II Міжнародна науково-практична конференція “Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики”. На форумі було порушено актуальні проблеми світової та вітчизняної фінансово-кредитної системи. Свої наукові праці і дослідження на конференцію надіслали представники Канади, Росії, Італії та інших країн.

On 25–26 September 2014, the Third International Scientific and Practical Conference “Financial and Lending Activity: Problems of Theory and Practice” was held in the Kharkiv Institute of Banking of the National Bank of Ukraine. Pressing problems of the world and domestic financial and credit systems were handled at the conference. Representatives of Canada, Russia, Italy, and other countries have sent their studies and researches to be discussed at the conference.

Діловий тон конференції задав керівник апарату Ради Національного банку України, доктор економічних наук, професор **Олег Яременко**. У своєму ґрунтовному виступі він порушив актуальні проблеми грошово-кредитної політики в умовах макро-економічної та фінансової нестабільності. Було звернуто увагу на ризики

яка змушує державу компенсувати структурно-інституційні диспропорції підсиленням своєї економічної влади. Таке підсилення потребує відповідних інституційних змін, що, як правило, запізнюються.

Доповідач зазначив, що нині спостерігається величезна нестійкість середовища, в якому формуються та реалізуються цілі грошово-кредитної політики. Передусім це – нестабільний стан світових фінансів та світової економіки в цілому. Загальна якість активів наближається до критично низького рівня. Сукупний кредитний ризик світової економіки є неприйнятним. Формальна ефективність спроб “відсунути” кризовий стан за допомогою кількісних послаблень ще не свідчить, що ми зможемо скільки завгодно тримати світову економіку на даній межі. Це дуже серйозна проблема. На порядку денному знову постають складні фінансові інструменти, які є більш досконалішими, програваними та прогнозованими. Але це означає, що ми хочемо сховати ризик “під ковдру”, аби його не бачити і не відчувати. Ціни на активи знову є перекрученими, а рішення, які приймаються на їхній основі, – помилковими. Тож виникають масові помилки інвесторів, а також держав та міжнародних інститутів на світовому фінансовому ринку. Тобто майже повторюється ситуація 2006–2007 років, яка передувала світовій фінансовій кризі. “Проявилася неспроможність дер-

жавних та міжнародних інститутів, які повинні регулювати фінансові ринки і світову економіку в цілому, – зауважив доповідач. – Те, що відбувається нині з державними фінансами, є не зовсім правильним. Рівень бюджетних дефіцитів, які реально сформувалися в багатьох країнах, свідчить про те, що існуючий порядок розподілу суспільних ресурсів фактично не вписується в ті правила і закони, які є регулюючими на сьогодні. Тому потрібна зміна правил.

Гострі проблеми існують також у сфері, яку регулюють центральні банки, – у структурі їхніх активів усе більшу частку займають державні цінні папери. Має місце процес монетизації державного боргу, яка призводить до того, що фактична роль держави у фінансах та економіці є іншою – набагато більшою, ніж ми звикли пов’язувати з поняттями “соціально-правова ринкова держава” та “соціальна ринкова економіка”. Тобто формується якась інша система. Ми бачимо, що невідповідність між реальним ресурсом, який держава має у власних руках, і формальними підставами для володіння цим ресурсом породжує величезну неузгодженість у діях різних гілок державної влади, і це стосується безпосередньо статусу та дій центральних банків. Нагальною стала проблема надмірної політизації інституту центрального банку, на яку ще рік тому вказував Міжнародний валютний фонд”.

Пленарне засідання конференції своєю ґрунтовною доповіддю відкрив Олег Яременко.

для стабільності грошової одиниці, які мають структурний характер. Низька результативність так званої нетрадиційної грошово-кредитної політики (яку ще називають політикою кількісних послаблень) свідчить про зниження потенціалу саморегулювання ринків. А це вже є системною проблемою,

Дуже гостро, на думку Олега Яременка, постає також питання про незалежність центральних банків, оскільки саме вона є основою довіри та стабільності національної грошової одиниці. Багато хто вважає, що ця незалежність ефемерна – її не повинно бути, оскільки центральний банк є органічною складовою національних інститутів держави і повинен працювати так, як працюють усі інші інститути. Доповідач нагадав, що ми вже мали таку ситуацію 20 років тому, коли Національний банк фактично був складовою уряду. Голова Правління НБУ входив тоді до складу уряду й безпосередньо виконував завдання, які були актуальними для Української держави. І що ми отримали? Понад 10 тисяч відсотків інфляції на рік та повну втрату контролю над грошово-кредитним ринком! Настільки глибокого спаду не було практично ніде в Європі. “Ми хочемо повторити це ще раз? – поставив риторичне запитання професор. – Думаю, що ні. Тому, перш ніж говорити, що незалежність центрального банку є застарілою традицією, треба добре подумати про наслідки втрати чи навіть послаблення цієї незалежності”.

Важливою проблемою вважає Олег Яременко і статус банківської системи взагалі. Адже ті заходи, які вживали у післякризові роки країни Європи, США та інші щодо відновлення кредитування економіки і вирішення проблеми зайнятості, були малоефективними, оскільки гроші не доходили до реального сектору. Коли спробували розібратися, в чому тут справа, то вирішили, що виділялося мало грошей. Тому, мовляв, треба вливати більше коштів у банківську систему через механізми рефінансування та інші, щоб гроші таки дійшли до реального сектору. Але коли декілька років тому чи не вперше в історії було проведено аудит Федеральної резервної системи США, то виявилось, що рефінансування банків за приблизно два роки становило 16 трлн. доларів. Це майже відповідає обсягу ВВП США. І навіть такі величезні кошти не спрацювали. Банки недостатньо кредитують реальний сектор не лише в нас – відбувається якесь глобальне зрушення в цьому середовищі. Тож слід подумати: чому макроекономічна ефективність банків знижується.

Розбалансованим, на думку доповідача, є управління банківською

системою та фінансовими ринками взагалі. Ми значною мірою залежимо нині від зовнішнього фінансування, і це нормально, оскільки Україна є частиною глобальної економіки. Але умови, за яких ми включаємося в зовнішні фінансові потоки, іноді породжують багато інших проблем. Некредитуватися не можна, а кредитуватися дуже ризиковано. Це свідчить про те, що правила, за якими ми діємо нині, не відповідають тим можливостям і ризикам, які склалися у фінансовій системі взагалі і на грошово-кредитному ринку зокрема. Ми підійшли до того рівня, коли потрібна системна зміна правил та інституцій. А це – дуже, витратний та ризикований процес. І головна проблема в тому, що немає готового зразка, в якому напружили роботу ці зрушення. З одного боку, не можна чекати, а з другого – щось робити, виходячи з ситуації, означає підвищувати ризик стратегічних помилок. Зниження довіри призводить до зниження ефективності використання ресурсів та конфліктів, викликаних браком правил. А це підвищуватиме й загальний ризик конфліктів, коли право сильного відіграє вирішальну роль. Такий перехідний період триватиме, доки не закінчиться процес перерозподілу, передусім економічної влади, резюмував Олег Яременко.

Відбулися зміни і в грошово-кредитній політиці України, які, з одного боку, мають стратегічний, давно запланований характер, а з другого – є в чомусь вимушеними, вважає професор. Це передусім перехід до гнучкого курсоутворення. Дану проблему ми вирішуємо вже не один рік, але фактично бачимо, що ринковий обмінний курс, який формується на підставах взаємодії попиту і пропозиції, відображає набагато більшу сукупність умов, ризиків та механізмів, ніж якась проста цифра. Тому й перехід до інфляційного таргетування як монетарного режиму – це проблема, яку слід вирішувати в комплексі з іншими реформами і зрушеннями. Лише в цьому випадку ми отримаємо від інфляційного таргетування очікувані результати.

“Я вважаю, що ми не повинні відмовлятися від того, що вже маємо. По-перше, – це наша національна грошова одиниця, по-друге, – її стабільність, по-третє, – незалежний Національний банк. У будь-якому варіанті інституційних реформ ці домінянти повинні зберігатися. Інші рі-

шення в цьому плані матимуть величезний негативний і поточний, і стратегічний ефект. Взагалі ж у нас є інституційний, фінансовий, професійний потенціали, але питання в тому, чи вистачить їх для виходу з нинішньої складної ситуації, в якій опинилася Україна. Я впевнений, що вистачить”, – оптимістично завершив виступ Олег Яременко.

Важливій темі управління проблемними банками і проблемними активами присвятив доповідь директор Центру наукових досліджень НБУ, доктор економічних наук, професор **Володимир Міщенко**. На його думку, головними причинами нежиттєспроможності банків є низький рівень корпоративного управління, управління ризиками та порушення нормативних вимог регулятора. Такі банки потребують постійної уваги органів банківського нагляду, оскільки проблеми одного банку можуть спровокувати ланцюгову реакцію банкрутств у всій банківській системі. У процесі визнання банку проблемним ці органи мають забезпечити безперервну та надійну роботу платіжної системи і системи розрахунків, підтримати довіру до банківської системи, а також збереження банку як суб'єкта господарювання аби зберегти його клієнтську базу та раціонально використовувати кошти Фонду гарантування вкладів.

Доповідач ґрунтовно проаналізував особливості використання у світовій практиці механізмів “бідж-банк” (перехідний банк) і “бед-банк” (звичай компанія з управління активами), зазначивши, що нині в Україні функціонує 10 комерційних установ, яким передано в управління непродані активи та незадоволені вимоги кредиторів ліквідованих банків. У доповіді було проаналізовано роботу Національного банку України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб щодо роботи з проблемними банками, а також висвітлено порядок та умови створення перехідного банку у формі публічного акціонерного товариства. На думку доповідача, регламентовані вітчизняним законодавством принципи діяльності перехідного банку та роботи з проблемними активами в цілому відповідають загальноприйнятим у світовій практиці підходам щодо реалізації ринкових засад урегулювання проблем неплатоспроможних банків.

Володимир Міщенко підкреслив,

що останнім часом приділено значну увагу питанням поліпшення фінансового забезпечення діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України “Про порядок надання Фонду гарантування вкладів фізичних осіб кредиту або внеску держави на безповоротній основі” передбачено, що фонд може одержувати від держави додаткові внески та кредити у вигляді грошей чи облігацій внутрішньої державної позики під забезпечення майбутніми надходженнями до нього,

Робочий момент одного із засідань конференції.

ОВДП, які йому належать, або в обмін на фінансові векселі фонду.

“Питання нежиттєздатних банків і проблемних активів є актуальним практично для всіх країн світу, а тому до його розв’язання має бути системний підхід, — зазначив Володимир Міщенко. — Потрібне подальше вдосконалення методичних підходів щодо визначення нежиттєздатності банків із метою ефективного їх виведення з ринку з мінімальними витратами для системи гарантування депозитів, а також удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування перехідного банку. Також необхідно розробити нормативну базу для системи попередження нежиттєздатності банків і зниження впливу негативних наслідків кризових явищ на фінансову систему в цілому. Доцільним може бути створення на базі одного з неплатоспроможних банків, у якому працює тимчасова адміністрація, перехідного банку, а також розроблення механізмів і законодавче врегулювання діяльності на вітчизняному банківському ринку компаній з управління активами. Необхідне також посилення відповідаль-

ності й активізація роботи з акціонерами банків, збитки яких не повинні перекидатися на державу.

Важливим завданням є підвищення ефективності системи захисту вкладників Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Із метою збільшення надходжень коштів до фонду і своєчасного виконання ним своїх обов’язків перед вкладниками неплатоспроможних банків потрібен перегляд механізму відрахувань банків шляхом запровадження спеціального збору та врахування при розрахунку сум відрахувань обсягів і якості капіталу банків. Ефективна реалізація органами регулювання та нагляду запропонованих підходів посилить спроможність банківської системи протистояти кризовим явищам і сприятиме забезпеченню фінансової стабільності, мінімізації втрат вкладників та інвесторів, а також підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних банків”, — наголосив Володимир Міщенко.

Заступник начальника управління Національного банку України в Харківській області **Сергій Толкачов** поінформовав присутніх про стан фінансово-банківського сектору регіону. Він зазначив, що з початку року різко погіршилися показники діяльності багатьох банків, унаслідок чого деякі з них НБУ було віднесено до категорії неплатоспроможних і в них Фондом гарантування вкладів фізичних осіб запроваджено тимчасову адміністрацію, а в стадії ліквідації знаходяться чотири банки області. Загальні активи банківських установ області збільшилися за рік усього на 0.7 млрд. грн., обсяг їхніх зобов’язань порівняно з минулорічним періодом зменшився на 1.1 млрд. грн. Загальний обсяг кредитних вкладень банківських установ області в економіку зменшився з початку року на 2.1 млрд. грн. Заборгованість населення за кредитами в іноземній валюті (у гривневому еквіваленті) становить 4.8 млрд. грн., що є болючою проблемою як для громадян, так і для банків. Упродовж 2014 року банківська система області знаходилась під значним тиском акціонерного попиту з боку населення на зняття депозитів. Із початку 2014 року їх вплив становить 2.3 млрд. грн.

Банківська система області, як і всієї України, зіткнулася з проблемами, котрі раніше не поставали перед нею, зауважив Сергій Толкачов. Тому їх розв’язання потребує вироблення нових підходів та методів, які Націо-

нальний банк разом із банківською спільнотою та громадськістю запроваджує в тому числі й на законодавчому рівні. Першочерговими завданнями для Національного банку України є забезпечення стабільності банківської системи шляхом її консолідації, підвищення якості менеджменту банків, сучасного рівня корпоративного управління та прозорих джерел капіталізації банків. Це суттєво підвищить довіру вкладників та інвесторів, а також сприятиме сталому зростанню економіки України.

Велику зацікавленість учасників конференції викликав виступ гостя з Латвії — професора Балтійської міжнародної академії **Олександра Машарського**, в якому він порушив актуальну і для нашої країни проблему протидії відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Доповідач розповів, що в 2013 році величина тіньової економіки в Латвії порівняно з 2012 роком збільшилася на 2.7% і становила 23.8% від ВВП, а кількість повідомлень банків про незвичайні та підозрілі операції в 2013 році — 17 168. При цьому кількість порушень та надісланих до суду кримінальних справ значно відстає від кількості повідомлень, а статистичні дані про переміщення грошових потоків, розслідування та санкції регуляторів і фінансових інститутів проти окремих латвійських банків (наприклад, у зв’язку зі справою Магнітського) свідчать про значне розходження формальних і реальних оцінок розмірів та ефективності боротьби з відмиванням грошей у Латвії. Професор ознайомив присутніх з історією розвитку правової бази, на основі якої у Латвії ведеться боротьба з цією протизаконною діяльністю через фінансову систему, а також практичною роботою банків і контролюючих органів. Зокрема поділився досвідом впровадження системи “тіньовий клієнт”, за допомогою якої контролюється робота банків та виявляються протизаконні оборудки і підозрілі клієнти. Ця робота викликала інтерес в учасників конференції.

На тематичному засіданні “Монетарна політика в умовах посткризового розвитку” з ґрунтовними дослідженнями проблем оцінки банківського бізнесу та фінансового стану банку виступив академік Академії економічних наук України, доктор філософії, професор **Юрій Лернер**. Він зазначив, що Україна вже більше 20 років намагається адаптувати свою

економіку до моделі, за якою функціонують економіки розвинутих країн. У світовій практиці оцінка вартості бізнесу вже стала самостійною галуззю економіки та сформованим науково-прикладним напрямом у сфері управління бізнесом, тоді як у нашій країні відсутня навіть методика, яка дасть змогу зробити первинний висновок щодо цінності комерційного банку з позицій зовнішніх користувачів на основі доступної офіційної звітності, оскільки у нас немає єдиного підходу до оцінки вартості бізнесу. Учений запропонував присутнім свою методику, яка дає змогу зробити експрес-оцінку вартості банківської структури, спираючись на вплив окремих пасивів та активів комерційного банку на його очікувану вартість. Ця спрощена методика базується на вихідних даних, представлених у щорічній звітності банку, тобто на складових, котрі характеризують активні та пасивні операції. Такий підхід дає змогу швидко та досить об'єктивно оцінити результати розрахунку і запропонувати заходи щодо поліпшення фінансового стану в перспективі.

“Оцінка фінансового стану банківської структури робиться на підставі комплексного аналізу цієї структури і її зовнішнього середовища та комплексного аналізу, який складається з коефіцієнтного аналізу, аналізу складу і динаміки майна, ліквідності балансу банку, його фінансової стійкості та рейтингу даної структури, – пояснив суть методики Юрій Лернер. – Крім того, при оцінці фінансового стану використовуються і деякі так звані “змішані аналізи”, які складаються з певного комплексу перерахованих видів аналізів і методів. При цьому необхідно зазначити, що висновки про фінансовий стан оцінюваної банківської структури необхідно робити тільки на основі якісного економічного дослідження всіх указаних видів аналізів, методів, підходів”.

Актуальну проблему порушив доктор економічних наук, професор Львівського інституту банківської справи УБС НБУ **Олексій Другов** у доповіді “Сучасні аспекти створення ендаументів при вищих навчальних закладах в Україні”. Науковець вважає за доцільне залучення в систему вищої освіти приватних коштів через ендаументи – спеціалізовані фонди цільових внесків приватних інвесторів (в основному випускників цих навчальних закладів), які спрямовуються на розвиток та модернізацію ВНЗ. Кошти

фондів використовуються на надання стипендій талановитим студентам; виділення грантів та премій молодим і досвідченим науковцям; капітальні інвестиції – на будівництво, капітальні ремонти приміщень тощо. Для створення системи реально діючих фондів розвитку вищих навчальних закладів в Україні необхідне прийняття Закону “Про створення та роботу ендаументів”, вважає автор цієї ідеї.

“У Львівському інституті банківської справи ми плануємо створити громадську спілку “Фонд розвитку банківської освіти і науки”, яка виконуватиме всі функції ендаументу, з подальшою її трансформацією у Фонд розвитку УБС НБУ з можливістю відкриття філій в інших наших інститутах, – зазначив молодий науковець. – Цей фонд отримуватиме внески від фізичних та юридичних осіб, розміщуватиме їх у депозитні рахунки в банках або інші інвестиційні активи. Отриманий дохід розподілятиметься за рішенням наглядової ради. Фонд також може залучати кошти від українських та міжнародних донорських організацій з метою фінансування науково-освітніх та інвестиційних проєктів. Метою фонду є підтримка перспективних і талановитих студентів, сприяння розвитку наукових розробок у сфері банківського бізнесу, надання допомоги у розвитку матеріально-технічної бази навчальних закладів, що готують банківських працівників та проводять відповідні наукові дослідження”.

Кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії Харківського інституту банківської справи **Марина Івашенко** проаналізувала ситуацію на банківському ринку. Доповідач зазначила: майже весь 2014 рік виявився складним для фінансового сектору країни, що пов'язано з політичною нестабільністю, війною на сході України і відсутністю чітких перспектив розвитку вітчизняної економіки. Спостерігається вихід із фінансового ринку іноземних банків. Частка іноземного капіталу в статутному фонді українських банків до січня 2014 року зменшилася до 34%, що є мінімальним показником із 2008 року. Значно знизилася й обсяги кредитування населення, а панічні настрої в економічній поведінці змушують домогосподарства масово збирати депозити, відплив яких із початку 2014 року становить понад 100 млрд. грн.

“Іншим тривожним явищем, котре поглиблюється в зв'язку зі складним суспільно-політичним становищем у країні, є збільшення обсягів неповернення кредитів, – підкреслила доповідач. – Видання “Форбс” (Forbes) склало рейтинг банків із найвищим обсягом безнадійних кредитів, до якого увійшли Укрсоцбанк, Приватбанк, Райффайзен-банк “Аваль”, Укресімбанк, ВТБ, Укргазбанк та Ошадбанк. Банкам слід і надалі очікувати погіршення платіжної дисципліни як фізичних, так і юридичних осіб, особливо у східних областях, де сконцентровано багато великих підприємств, які є клієнтами банків та отримували у них кредити. У зв'язку з суттєвою зміною валютного курсу виникли проблеми і з погашенням валютних кредитів населенням. І хоча Національний банк України вживає певних стабілізаційних заходів, але соціальних потрясінь не уникнути. Банківські ресурси й надалі будуть дорогими, що може негативно впливати на інвестиційні процеси в Україні і надалі – на динаміку ВВП. У 2014–2015 роках навряд чи слід очікувати бурхливого розвитку банківського сектору, оскільки ризики, пов'язані з кредитуванням, у сукупності з дефіцитом ресурсів не дадуть змоги більшості українських банків активно надавати позики населенню”.

Тривожні нотки прозвучали також у виступі доктора економічних наук, професора кафедри економіки та фінансів Харківського національного університету внутрішніх справ **Вікторії Вовк**. Молодий науковець зокрема зазначила, що зростання воєнної загрози, політична та економічна нестабільність в Україні негативно позначилися на банківському секторі та спровокували падіння довіри як зовнішніх, так і внутрішніх інвесторів. Крім того, на тлі стагнації вітчизняної економіки, підвищення інфляційного тиску, девальвації гривні існуючий рівень фінансової стійкості банківського сектору недостатній для адекватної відповіді на виклики і загрози сьогодення. Так, якщо на кінець 2013 року банківський сектор України демонстрував суттєве зміцнення (на 10% збільшилися обсяги кредитування, майже на 20% банки наростили обсяг депозитів, прибуток становив 1.4 млрд. грн.), то протягом першого півріччя 2014 року обсяги активів банківського сектору зросли лише на 2.3%, кредитний портфель – на 9%, депозити і чистий прибуток скороти-

лися відповідно на 2.3 та 7.1%. Показник достатності (адекватності) регулятивного капіталу банківського сектору за нормативу 10% зменшився з 18.3% до 15.9%. Як наслідок 11 банків визнано неплатоспроможними, частину з яких Національний банк України почав ліквідувати.

“Зростання інвестиційних ризиків зумовило скорочення частки іноземного капіталу в статутному капіталі вітчизняних банків, — зазначила Вікторія Вовк. — Із початку 2014 року частка іноземного капіталу скоротилася на 1.7 відсоткового пункту, а кількість банків з іноземним капіталом збільшилася всього на один і на 1 липня становила 51 банк із загальної кількості 174 (з них один банк має ліцензію санаційного банку), кількість банків зі 100-відсотковим іноземним капіталом — 19. На жаль, маємо і значну девальвацію гривні, яка негативно впливає на зниження нормативів капіталізації, зростання частки проблемних кредитів у кредитному портфелі, скорочення частки іноземного капіталу в статутному капіталі банків.

Докторант Університету банківської справи, кандидат економічних наук, доцент **Наталія Погоріленко** доповнила виступ колеги своїм баченням того, як Національний банк намагається нівелювати складну ситуацію у фінансовій системі. Зокрема вона зазначила, що відповідно до Меморандуму про економічну та фінансову політику, а також напрямів реформування банківської системи, над якими нині працюють у НБУ, формалізація підходів щодо забезпечення фінансової стабільності включає закупівлю на ринку до кінця 2014 року щонайменше 1 млрд. доларів США; продовження підготовки до переходу на інфляційне таргетування, для чого буде розроблено стратегію реформування центрального банку і системи грошово-кредитної політики; виведення з міжбанківського ринку НАК “Нафтогаз України” з наступною купівлею ним валюти для оплати за газ безпосередньо в НБУ; посилення політичної та операційної незалежності Національного банку України (зокрема НБУ розроблятиме і використовуватиме власні прогнозні показники інфляції — без використання показника інфляції, розрахованого Кабінетом Міністрів України); діагностичне обстеження 15 найбільших банків (у тому числі — введення кураторів, які контролюва-

тимуть цільове використання коштів рефінансування НБУ); створення інституту маркет-мейкерів, до складу якого входитимуть 15 банків, котрі матимуть доступ до інтервенцій НБУ; зміни до Закону України “Про систему гарантування вкладів фізичних осіб” для посилення правової та операційної спроможності проведення реструктуризації банків. Розв’язання проблем зміцнення фінансової стабільності банківської системи потребує системного підходу до всіх складових фінансової системи в їхній взаємодії та під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, що забезпечить досягнення відповідного синергетичного ефекту, — резюмувала **Наталія Погоріленко**.

Ці виступи викликали резонанс серед учасників конференції, які стали пропонувати деякі заходи щодо поліпшення становища в банківській сфері. **Юрій Лернер**, зокрема, зазначив, що одним із головних і першочергових завдань є подолання панічних настроїв серед населення, яке скуповує валюту і забирає депозити з банків. Він вважає, що банкірам потрібно вести велику роз’яснювальну інформаційну роботу серед населення, підвищувати фінансову грамотність, вживати інших заходів, для вироблення яких професор запропонував об’єднати зусилля науковців різних ВНЗ. Ідея отримала підтримку учасників конференції.

Найпалкшу дискусію викликала доповідь доктора економічних наук, доцента, завідувача кафедри банківської справи Харківського інституту банківської справи УБС НБУ **Бориса Самородова** “*Публічне рейтингування банків: актуальність та проблемні аспекти*”. Він зазначив, що в Україні немає відкритих публічних систем рейтингової оцінки результатів діяльності вітчизняних банків. Рейтингування проводиться регулятором під час організації та здійснення наглядових функцій за допомогою міжнародної системи CAMELS — її результати відомі лише регулятору та банку, який підлягає обов’язковій інспекційній перевірці. Якщо цей рейтинг позитивний для банку, він може оприлюднити відповідну оцінку через свій сайт або засоби масової інформації.

“Деякі вітчизняні банківські установи замовляють рейтинги в міжнародних агенціях — “Стандарт енд Пурс”, “Мудіс”, “Фітч Рейтингз”, — підкреслив доповідач. — Однак вони

орієнтуються лише на визначення кредитоспроможності установи, потребують значних затрат на проведення міжнародного аудиту, тому більшість банків відмовляється від таких комерційних послуг. В Україні є і свої уповноважені агентства, котрі також здійснюють офіційне рейтингування банків, однак їхні рейтинги належать до типу кредитних та є індивідуальними. Публічні ж банківські рейтинги здійснюють аналітичні агентства, однак при цьому немає прозорості методик рейтингування, а головне — ці агенції не уповноважені на державному рівні. Відкриті ж офіційні рейтинги вітчизняних банків відсутні, хоча цю діяльність та оприлюднення результатів повинна б здійснювати офіційна структура, яка має у своєму розпорядженні систему підтримки прийняття рішень, за множиною публічних показників (індикаторів). Прозорі результати рейтингової оцінки підвищили б довіру до банківського сектору, дали змогу потенційним інвесторам отримати достовірну інформацію про результати діяльності конкретного банку порівняно з іншими”.

Водночас ці банківські установи могли б порівнювати результати власної діяльності з банками-конкурентами та налаштовувати менеджмент на поліпшення рівня свого розвитку в перспективі, аналізуючи слабкі та сильні сторони як своєї діяльності, так і конкурентів. На думку **Бориса Самородова**, потрібна система рейтингування самих структур банку, яка дає змогу ефективно проводити аналіз його ретроспективної, поточної та перспективної діяльності. Нині існує гостра потреба в розробці методологічних засад організації публічного рейтингування банків, розвитку методичних підходів до визначення рейтингових позицій банків на основі побудови моделей діагностики діяльності банку та розробці відповідного розрахункового інструментарію для здійснення публічного рейтингування банків на основі системи підтримки прийняття рішень”.

На конференції прозвучало чимало інших цікавих виступів на різні теми фінансово-кредитної діяльності, також на форум надійшло багато наукових статей учених із різних країн світу. □

Микола Пацера,
Mykola Patsera,

“Вісник Національного банку України”.
“Herald of the National Bank of Ukraine”.